

Rödkallen

Riksintresse kulturmiljö, Luleå kommun

Heidenstamsfyren och 1950-talets lotsuppassningshus i gestalt av ett fyrkantigt torn, är öns landmärken. Tillsammans med mistlur, radarmast och lotshamn - är de tydliga markeringar av platsens roll inom sjöfarten under 1800- och 1900-talen.

Rödkallen BD 39

Motivering

Luleå skärgårds utpost mot Finland, belägen mellan inseg-
lingslederna mot Luleå och Piteå. Utgör en tydlig markör för
platsens roll inom sjöfarten under 1800- och 1900-talen och
har alltsedan medeltiden varit en viktig plats för fiske och
sjöfart. (Kommunikationsmiljö farled, fiskeläge, fornläm-
ningsmiljö).

Historiskt och nationellt sammanhang

Som en av rikets 1700 kronoholmar vittnar ön om fis-
kets betydelse, för kustborna såväl som för statsmak-
ten, som genom markäggande kunde göra anspråk på
delar av fångsten. Inseglingen mot Luleå var besvär-
lig och ön blev lotsstation 1814. Miljön har med tiden
alltmer kommit att präglas av sjöfarten och merparten
av dagens stugbebyggelse är lotsboställen. Sommar-
tid, när lotsarna gick i ständig fartygsassistens, bodde
familjerna på ön. 1872 restes en Heidenstamsfyr och
den första, stora lotshamnen stod klar 1925. När lot-
sstationen drogs in 1982 hade den gamla fyren ersatts
av en modern sektorsfyr.

Risk för påtaglig skada på riksintresset

- Intrång av bebyggelse eller andra konstruktioner bland labyrinter, gistgårdsrösen och andra fornlämningar i norr.
- Åtgärder som skadar skeppsvraken i vattnen kring ön.
- Bristande förvaltning eller rivning, av fyren och andra tekniska anläggningar som hört till sjöfarten.
- Förvanskning av bebyggelsens karaktär, skala och struktur, och ett ökat inslag av gränsmarkörer som privatiserar miljön.
- Rivning eller omgestaltning av sjöfartens moderna tillskott som betongstigen med gatubelysning, lotshamnen och lotsuppassningshuset.
- Konkurrerande nya landmärken.
- Upplag av muddringsmassor på ön.
- Brott i siktlinjerna mot de stora grunden.

Riksintrittets uttryck – spåren som gör historien synlig i landskapet

Siktlinjer mot Farstugrunden i öst och Nordströmsgrundet i söder. Fyrvaktarbostället och den höga stenmur som inramar byggnaderna. Muren gav visst skydd för vädrets makter i det utsatta läget.

Det timrade, rödfärgade kapellet från år 1800 har fungerat som sjömärke och är uppfört mitt på ön, på avstånd från stugorna.

De låga, röda lots- och fiskarstugorna från sent 1800-tal till 1900-tal står i ordnad rad längs en betonggjuten promenadstig. Stugorna varierar i storlek och har en återhållen skala och enkel utformning.

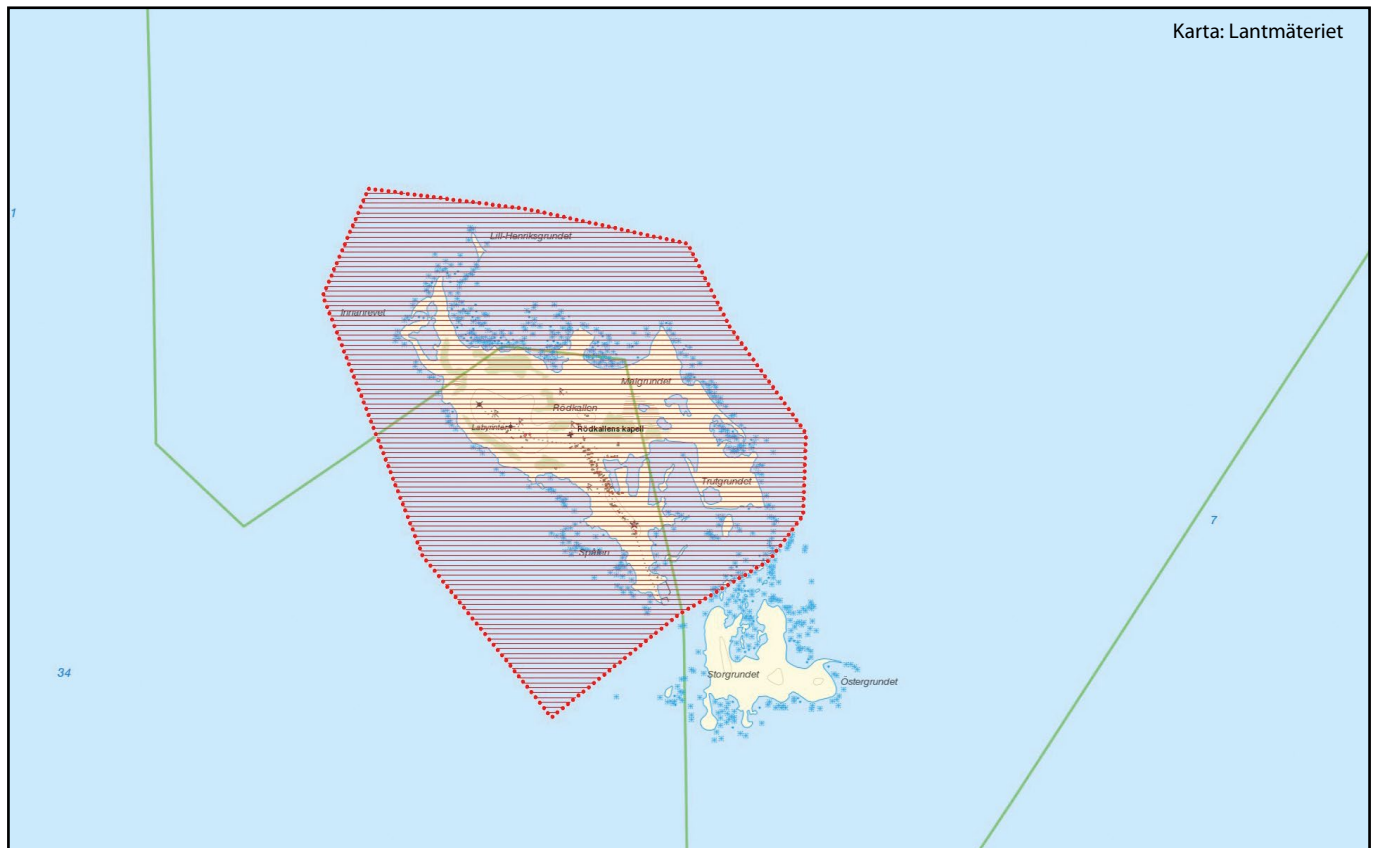
Lämningar efter det första fiskeläget i form av gistgårdar för torkning av fiskerät, husgrunder, gropar samt sju labyrinter på nordvästra udden. Labyrinterna skulle beveka havet och ge fiskelycka.

Fartygsvrak på havsbotten kring ön visar sjöfartens utsatta situation mellan vädrets makter och de grunda vattnen.

Sjöbodarna, de flesta från 1900-talet, ligger mer ostrukturerat, och varierar i form och storlek - endast en sjöbod är av den för Bottenviken traditionella, timrade typen med utkragat loft.

Kartan visar riksintressets avgränsning.

Om riksintressen för kulturmiljövård

- Bestämmelser om riksintressen för kulturmiljövård finns i Miljöbalken 3 kap 6 §. Det är Riksantikvarieämbetet som tar beslut om att ett område är riksintresse för kulturmiljö.
- Områden av riksintresse prövas i ärenden som handlar om ny eller ändrad markanvändning, som bygglov och detaljplaneläggning, vid väg och järnvägsbyggen, i ärenden som gäller vindkraft, gruvbrytning m.m.
- En kulturmiljö av riksintresse är ett område som tydligare än andra speglar en epok eller betydelsefull historisk samhällsprocess.
- Riksintresseområden kan tåla olika typer av förändringar. Gränsen för vad som är tillåtet går vid "påtaglig skada".
- Påtaglig skada uppstår när upplevelsen av det historiska sammanhang, eller den epok som miljön representerar, blir kraftigt störd eller försvinner. Påtaglig skada kan även uppstå till följd av åtgärder som sker utanför områdets gräns.

Foto: Länsstyrelsen i Norrbottens län om inte annat anges.

